

The problem of migrant workers in Thailand border for the development of greater Mekong Subregion's Economy

SU YAN^{1*} Gomin Wang-on² Lelar Treeaekanukul³ Sasiphat Mekra⁴

1. Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

2. Thesis Advisor School of Social Sciences Chiang Rai Rajabhat University

3. Assistant professor Thesis Advisor School of Social Sciences Chiang Rai Rajabhat University

4. Assistant professor Thesis Advisor School of Social Sciences Chiang Rai Rajabhat University

* Corresponding Author: E-mail: 629998201@crru.ac.th,

Original article

Abstract

Received: 15 April 2022

Revised: 29 April 2022

Accepted: 29 April 2022

The purposes of this research were to analyze the problems of migrant workers in Thailand border and the present the guideline for solving the problems of migrant workers in Thailand border for the development of Greater Mekong Subregion's economy. The research was qualitative method. The research revealed that; the problem for the economy of Burmese migrant workers in Chiangrai Province was found that sometimes their incomes were not sufficient for food, their children their relatives and healthcare. They were in debt because of vehicle installment and the loans from employers. They had a little saving because of low income liabilities and household spending. The problem for the society of Burmese migrant workers in Chiangrai Province was found that living in the worker camps, dwelling houses and rented room. The brawl was reduced because they were afraid of the arrest. Living adjustment and communication were rapid because of similar religion and culture. However, there were the difference of mindset and different society and culture. The reading was the bid problem of Burmese workers so it could be effected for informational perception. They took could be effected for informational perception. They took care their health's. Suitable environment management should be managed. The workers did not practice for vocational skill and learning. The workers did not understand and know the law and the benefits of labour protection.

The guidelines for solving the problems of migrant workers in Thailand border for the development of Greater Mekong Subregien's economy were as follows: 1) Increasing the wages and the employers paid according to the law. If the employers wanted to lay off, the employers would give advance notice. 2) Reducing workers' spending for example providing free accommodation and lunch. 3) Taking care of safe environment in the workplaces. 4) Developing workers' knowledge and skills. 5) Promoting workers' language skill and laws, and 6) Setting data center for workers.

Keywords : The problem of migrant workers/ Burmese workers /Thailand border

ปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทยเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ กลุ่มประเทศในอนุภาคลุ่มน้ำโขง

ชูเหยียน^{1*} โกมินทร์ วังอ่อน² เลห้ลา ตริเอกานุกุล³ ศติพัทธ์ เมฆรา⁴

1. นักศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มภาค สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
2. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ อีเมล: 629998201@crru.ac.th

นิพนธ์ต้นฉบับ

วันรับ 15 เม.ย. 2564
วันแก้ไข 29 เม.ย. 2565
วันตอบรับ 29 เม.ย. 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทย และเพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทยเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจกลุ่มประเทศในอนุภาคลุ่มน้ำโขง เป็นกรณีศึกษาเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสร้างข้อสรุป ดังนี้คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาในจังหวัดเชียงราย พบว่า รายได้บางเดือนไม่เพียงพอกับรายจ่ายที่เป็นค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายลูกไปโรงเรียน การส่งเงินกลับบ้านแก่ญาติ และการรักษาสุขภาพร่างกาย มีหนี้สินจำยอมในการผ่อนยานพาหนะเพื่ออำนวยความสะดวก และการกู้ยืมจากนายจ้าง ส่วนการเก็บบอมนมีบ้าง แต่ไม่มากนักเพราะมีรายได้น้อย อันเนื่องมาจากมีภาระหนี้สิน และการใช้จ่ายในครัวเรือน ปัญหาด้านสังคมของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาในจังหวัดเชียงราย พบว่า ความสะดวกสบายไม่มีมากนักสำหรับการอาศัยอยู่ในแคมป์คนงานบ้านพักที่นายจ้างจัดให้ และห้องเช่า การทะเลาะเบาะแว้งลดลงเพราะกลัวถูกตำรวจจับกุม การปรับตัวในการดำรงชีวิตและการสื่อสารค่อนข้างเป็นไปได้อย่างรวดเร็วเพราะมีศาสนาและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันกับชุมชนในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งอาจแตกต่างกันในวิถีคิดและมุมมองเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอยู่บ้าน การอ่านภาษาไทยเป็นปัญหาใหญ่ของแรงงานพม่า และส่งผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานบริหารจัดการคนต่างด้าวในท้องถิ่น การป้องกันสุขภาพเพื่อไม่ให้ป่วยหนักที่ทำงานขาดการทำงาน และความต้องการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในสถานที่ทำงาน แรงงานขาดการฝึกฝนพัฒนาทักษะอาชีพและการศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม ปัญหาเกี่ยวกับความไม่เข้าใจกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ สิทธิประโยชน์และการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวหลายประการ

ข้อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทยเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจกลุ่มประเทศในอนุภาคลุ่มน้ำโขง ควรมีแนวทางสำคัญ ดังนี้ 1) การปรับเพิ่มค่าแรง และนายจ้างจ่ายค่าจ้างตามกฎหมายกำหนด หากเลิกจ้างให้แจ้งล่วงหน้า 2) การลดภาระค่าใช้จ่ายแก่แรงงาน เช่น การจัดหาที่พักฟรี อาหารกลางวันฟรี 3) การดูแลและจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานที่ทำงานให้ปลอดภัย 4) การพัฒนาความรู้และทักษะฝีมือแรงงาน 5) การส่งเสริมทักษะด้านภาษาและความรู้ทางด้านกฎหมายแรงงาน และ 6) การจัดทำศูนย์ข้อมูล ทะเบียนแรงงาน ข้อมูลแรงงานที่สามารถเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวกและง่ายเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ : ปัญหาแรงงานข้ามชาติ / แรงงานพม่า / ชายแดนประเทศไทย

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีปัญหาด้านแรงงานต่างด้าวตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากไม่สามารถหาแรงงานได้อย่างเพียงพออันเนื่องจากสาเหตุหลายประการ ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานอย่างรุนแรงจนต้องมีการใช้แรงงานต่างชาติจำนวนมากเข้ามาทดแทน ซึ่งเป็นข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคมไทยที่เป็นจุดอ่อน ตลอดจนการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพและความโปร่งใสของหน่วยงานที่รับผิดชอบ จนส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับแรงกดดันและความเสี่ยงมากขึ้น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศและการพัฒนาการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยก่อให้เกิดภัยคุกคาม และความเสี่ยงที่มีความซับซ้อนขึ้น อาทิ ปัญหาอาชญากรรม สุขอนามัยและสาธารณสุข รวมถึงเป็นภาระของรัฐทั้งด้านสิทธิและสถานะของบุคคลตามกฎหมาย การศึกษา สาธารณสุข ตลอดจนเกิดความขัดแย้งกับชุมชนชาวไทย ซึ่งชี้ให้เห็นว่านโยบายการจัดการแรงงานข้ามชาติของไทยตามไม่ทันปัญหาที่เกิดขึ้น และอุปสรรคที่เกิดขึ้นมีได้ อยู่ที่ตัวปัญหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้นแต่เพียงเท่านั้น แต่อยู่ที่วิธีคิดจัดการปัญหาของรัฐเองที่ยังไม่ก้าวข้ามพรมแดนจากวิธีการคิดแบบเดิม ๆ ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและอุปสรรคการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการแก้ไขข้อขัดข้องจากการทำงานของคนต่างด้าวได้ตรงประเด็นปัญหาได้มากขึ้น รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตาม พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 และกรอบยุทธศาสตร์ชาติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) (ภคสิริ แอนิหน, 2561) ซึ่งการดำเนินการ

ยังเป็นการร่วมกันแก้ปัญหาแรงงานต่างด้าวของประเทศต่าง ๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประเทศพม่าหรือสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาเป็นรัฐอธิปไตยที่ตั้งอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดเป็นอันดับที่ 26 ของโลกซึ่งเป็นประเทศที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 40 ของโลกโดยแยกตามพื้นที่โดยมีประชากรประมาณ 53.86 ล้านคน ในปี 2018 ประเทศพม่ามีกำลังแรงงานจำนวนมาก โดยร้อยละ 50 ของประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 27 ปี และมีประชากรวัยทำงานประมาณ 34.31 ล้านคน อยู่ในอันดับที่ 19 ของโลก เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศพม่าที่ล่าช้า การจ้างงานกำลังอยู่ภายใต้แรงกดดันบางประการ จากการสำรวจสำมะโนประชากรของประเทศพม่า ปี 2014 อัตราการว่างงานของกำลังแรงงานที่มีอายุระหว่าง 15 ถึง 65 ปี อยู่ที่ร้อยละ 4.1 และเนื่องจากปัจจัยของความล่าช้าในการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้เงินเดือนขั้นพื้นฐานของแรงงานอยู่ในระดับต่ำมาก จากการสำรวจในปี 2018 เงินเดือนขั้นพื้นฐานโดยเฉลี่ยของแรงงานอยู่ที่ประมาณ 160,000 จ๊าด หรือ คิดเป็นเงินไทย ประมาณ 3,617 บาท ในแง่หนึ่งประเทศพม่าเป็นผู้ส่งออกแรงงานที่สำคัญเป็นจำนวนมากไปยังประเทศต่าง ๆ เช่น ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ บังกลาเทศ เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น ตามรายงานของ The Global New Light of Myanmar เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2017 ระหว่างปี 1999 ถึง 2017 มีแรงงานประมาณ 2.5 ล้านคนไปทำงานในต่างประเทศเป็นแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่เดินทางไปทำงานในประเทศไทยจำนวน 2,275,432 คน ศิพิมพ์ ศรีบัลลังก์ (2557) กล่าวว่า นอกจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่มีส่วนสำคัญในปรากฏการณ์การอพยพของแรงงานพม่าเข้าสู่ประเทศไทย เป็นผลที่เกิดจากทั้งแรงผลักดันจากประเทศต้นทางซึ่งก็คือประเทศพม่าและแรงดูดจากประเทศไทยด้วย ส่งผลให้แรงงานพม่าทะลักเข้าสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 เป็นต้นมา ทั้งนี้แรงผลักดันที่ทำให้แรงงานชาวพม่าเดินทางเข้ามายังประเทศไทยเป็นผลพวงที่เกิดจากสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำอย่างต่อเนื่องยาวนานภายในประเทศพม่า รวมถึง ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองอันเป็นผลมาจากระบอบการปกครองในรูปแบบสังคมนิยม และสภาพสังคมประเทศพม่าที่เต็มไปด้วยปัญหา ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง ก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผลักดันให้คนพม่าดิ้นรนพาตนเอง และครอบครัวเดินทางข้ามเขตแดน เนื่องจากเศรษฐกิจในไทยที่สามารถสร้างรายได้มากกว่าในประเทศพม่า ตลอดจนการเมืองในรูปแบบประชาธิปไตยที่ค่อนข้างมีเสถียรภาพ และสภาพสังคมไทยที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับประเทศพม่า ซึ่งประสบกับภาวะการณ์ขาดแคลนแรงงานอย่างต่อเนื่อง

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทย มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั้งหมดในไตรมาสที่ 4 ปี 2559 ณ วันที่ 25 ธันวาคม 2559 จำนวน 25,563 คน โดยแยกเป็นแรงงานต่างด้าวชนกลุ่มน้อย 6,328 คน แรงงานต่างด้าวที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา 7,625 คน แรงงานต่างด้าวเข้าเมืองถูกกฎหมาย 1,616 คน (สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงราย, 2559) ปัญหาแรงงานข้ามชาติในจังหวัดเชียงราย ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดเชียงรายที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการแก้ปัญหาแรงงานข้ามชาติที่หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายที่มีอยู่จำนวนมาก เนื่องจากมีพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศพม่าและประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ ทำให้เกิดปัญหาทางด้านความมั่นคง ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข และด้านอื่น ๆ ภายในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย ในเรื่องนี้ ผลการศึกษาของ (วิริยา กุลกลการ, 2560) พบว่า การมี การเข้มงวดในการที่ประชาชนเดินทางออกนอกประเทศ ประกอบกับจังหวัดเชียงรายเป็นดินแดนที่มีความอุดม

สมบูรณ์มีภาวะเศรษฐกิจดี จึงเป็นแรงดึงดูดให้แรงงานพม่าเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนแรงงานพม่าที่อพยพมาจากรัฐฉานมีเชื้อชาติไทยใหญ่ ซึ่งมีวัฒนธรรมและภาษาที่คล้ายคลึงกับคนเชียงราย จึงไม่เป็นอุปสรรคในการสื่อสารและการปรับตัว และควรให้มีการกระจายอำนาจในการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่มียุทธศาสตร์ระยะยาวที่ชัดเจนและเปลี่ยนไปทุกครั้งที่ สอดคล้องกับ (วิรัช ศาสตร์ชัย, 2559) ที่ได้วิจัยเรื่อง แรงงานอพยพพม่า : ศึกษากรณี อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า แรงงานอพยพพม่าเมื่อเข้ามาในอำเภอแม่สายทำให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ได้แก่ 1) ด้านความมั่นคงทางการเมือง นโยบายของรัฐที่ผ่านมาขาดความชัดเจน ต่อเนื่องและไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ทำให้ผู้ปฏิบัติสับสน 2) ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แรงงานอพยพพม่าแม้สามารถเข้ามาทดแทนแรงงานไทยได้ เพราะค่าแรงต่ำ ไม่ต้องมีสวัสดิการแต่ก็ส่งผลทำลายโครงสร้างค่าจ้างของแรงงานไทย และยังถูกประชาคมโลกโจมตีเรื่องกีดกันแรงงานต่างด้าว 3) ด้านความมั่นคงทางสังคม แรงงานอพยพพม่าที่เข้ามาทำงานในอำเภอแม่สายได้สร้างปัญหากับประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ ปัญหาการค้ายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาการก่ออาชญากรรม และสาธารณสุข ซึ่งประเทศไทยต้องมีมาตรการหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว

จากสภาพดังกล่าวนำมาสู่ความท้าทายของประเทศไทยกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอาศัยอยู่และทำงานค่อนข้างจะถาวรในระยะยาว กับการปรับนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และมาตรการการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานบริเวณตะเข็บชายแดนของประเทศ ที่เกี่ยวเนื่องกับความมั่นคงของประเทศ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงบวก และปัญหาในเชิงลบ การแก้ไขปัญหาให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงปัจจุบันที่อ้างอิงถึงการศึกษาวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในทุกภาคส่วน จึงเป็นประเด็นสนใจในการศึกษาและวิเคราะห์

ถึงสภาพปัญหาแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะสัญชาติเมียนมาหรือแรงงานพม่าที่มีอยู่จำนวนมากในเขตชายแดนภาคเหนือของประเทศไทย ด้วยสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของแรงงานที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ศักยภาพที่เอื้อต่อประสิทธิภาพการทำงานที่มีผลในเชิงบวกต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจจังหวัดชายแดน และข้อเสนอแนะสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุดอันจะเป็นข้อมูลทางวิชาการและสารสนเทศที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในเชิงยุทธศาสตร์ และการปฏิบัติการสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการคนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย และจะเป็นไปเพื่อยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงว่าด้วยการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานอย่างปลอดภัย รวมถึงการปรับปรุงระบบบริหารจัดการด้านแรงงาน การส่งเสริมระบบป้องกันและคุ้มครองางสังคมให้กับแรงงานต่างด้าว และการพัฒนาระบบข้อมูลตลาดแรงงานด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives)

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทย
2. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทยเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

วิธีการดำเนินการวิจัย (Method)

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอนสำคัญตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทย

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ แรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาหรือแรงงานพม่า ที่อาศัยอยู่และทำงานในเขตชายแดนจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย รวมจำนวน 27 คน ทำการเลือกอย่างจำเพาะจงเจาะ

(Purposive Sampling) โดยเป็นแรงงานที่ทำงานในประเทศไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงของ และอำเภอบ้านจันทน์ จังหวัดเชียงราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เกี่ยวกับปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทย ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ 1) สัมภาษณ์สอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์พื้นฐานและสภาพการทำงานของแรงงาน 2) สอบถามสภาพปัญหาแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาที่อาศัยอยู่และทำงานในจังหวัดเชียงราย 3) ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐในการแก้ไขปัญหาแรงงานพม่าในเขตชายแดนประเทศไทย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และติดต่อประสานงานกับแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาที่อาศัยอยู่และทำงานในเขตชายแดนจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย เพื่อนัดหมายวันที่ และเวลา จากนั้นนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเข้าดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทยเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ตัวแทนกลุ่มแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าที่เป็นแกนนำ กลุ่มผู้ประกอบการและนายจ้างแรงงานพม่า จำนวน 2 กลุ่ม ๆ ละ 9 คน รวม 18 คน ที่สามารถนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทย โดยการนำผลการวิเคราะห์ปัญหาแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าที่ค้นพบมาเป็นประเด็นหลักและร่วมกับปัญหาในส่วนของกลุ่มผู้ประกอบการ นายจ้าง

แรงงานพม่าที่พบ นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการจัดทำข้อเสนอ แนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนจังหวัดเชียงราย ประเทศไทยเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจกลุ่มประเทศในอนุภาคลุ่มน้ำโขงที่มีทิศทางเหมาะสมและเป็นไปได้ร่วมกัน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

2) ผู้วิจัยดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อยกับตัวแทนกลุ่มแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าที่เป็นแกนนำกลุ่มผู้ประกอบการ นายจ้างแรงงานพม่า เพื่อจัดทำข้อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทยเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจกลุ่มประเทศในอนุภาคลุ่มน้ำโขง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย นำมาจัดหมวดหมู่ของข้อมูล (Category Setting) และหาความสัมพันธ์ในโครงสร้างเนื้อหาที่ประเด็นที่ตั้งคำถาม ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Reliability) ความครบถ้วนของข้อมูล ทั้งจากการสังเกต การบันทึกข้อเท็จจริง และวิเคราะห์หาความเชื่อมโยง ติความ และนำมาสร้างบทสรุปในทำนองเดียวกัน ทำการสรุปข้อมูลชั่วคราวและลดทอนข้อมูล และการสร้างบทสรุปและบทพิสูจน์บทสรุป โดยมุ่งตอบประเด็นวัตถุประสงค์การวิจัยให้สมเหตุสมผล

ผลการวิจัย (Results)

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทย

จากการลงพื้นที่ภาคสนามโดยนักวิจัยกับการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาหรือแรงงานพม่าในจังหวัดเชียงราย จำนวน 27 คน ที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ทางเศรษฐกิจของเมืองและชุมชนชนบทใน

อำเภอ ต่าง ๆ พบว่า แรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาหรือแรงงานพม่าที่เข้ามาทำงานนั้นเป็นกลุ่มชนชาติไทยใหญ่ที่เดินทางมาจากเมืองเชียงตุง เมืองกาลิ และเมืองมณฑลพะเลย์ ในรัฐฉาน ประเทศพม่า โดยลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมายทั้งกระบวนการนายหน้า และการเดินทางเข้ามาเองเพื่อหางาน ผ่านช่องทางสะพานมิตรภาพแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก คิดเป็นร้อยละ 92.59 โดยหนังสือผ่านแดนมีอายุ 7 วันนับจากวันที่ยื่นขอ แล้วหลบหนีเข้าเมืองเพื่อไปทำงานอย่างผิดกฎหมาย งานที่ทำส่วนใหญ่จากการศึกษาพบว่า เป็นประเภทงานรับจ้างทั่วไป งานช่างสีรถยนต์ประจำบริษัท งานขัดเงาอลูมิเนียม งานล้างรถ งานลูกจ้างรับเหมาก่อสร้าง (ก่อ ฉาบ ทาสี รับเหมาบ้านเป็นหลัก) งานกรรมกรก่อสร้าง งานคัดแยกวัตถุดิบทางการเกษตรก่อนการแปรรูปสินค้า งานเก็บใบชา งานเพาะเห็ดตามฤดูกาล งานปอกสับปะรด งานเลี้ยงหมูในฟาร์ม งานแม่บ้านและรับเหมาทำความสะอาดครบวงจร (ปิด กวาด เช็ด ถู ล้างห้องน้ำ) งานเด็กเสิร์ฟร้านอาหาร และพนักงานรักษาความปลอดภัย (รปภ.) การเข้ามาในระยะแรกอยู่ในสถานะของแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายอาศัยอยู่กับนายจ้างและเช่าห้องพัก ทั้งนี้ไม่ได้เป็นแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติแบบ MOU ที่ถูกต้องตามกฎหมาย และส่วนใหญ่เมื่อทำงานได้ระยะหนึ่งมากกว่า 1 ปีขึ้นไป ได้มีโอกาสขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว ตามมติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบผ่อนผันให้คนต่างด้าว 3 สัญชาติ (กัมพูชา ลาว และเมียนมา) ทำบัตรสีชมพูเพื่ออยู่ในราชอาณาจักรและทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายเป็นกรณีพิเศษ จากกรณีศึกษา คิดเป็นร้อยละ 96.30 ทั้งนี้อาศัยเช่าห้องพัก อยู่กับนายจ้างและทำงานอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายเชียงรายถึงร้อยละ 40.74 และกระจายตัวไปยังชุมชนเขตชานเมืองและชุมชนเกษตรกรรม ผลการวิเคราะห์พบถึงปัญหาของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมา ดังนี้

รูปภาพที่ 1 แรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมา เชื้อชาติไทยใหญ่ ทำงานในโรงเพาะเห็ดและปลอกสับปะรด

1. ปัญหาด้านเศรษฐกิจของแรงงานข้ามชาติ สัญชาติเมียนมาในจังหวัดเชียงราย

1.1 ด้านรายได้ แรงงานส่วนใหญ่มีรายได้ บางเดือนไม่เพียงพอกับรายจ่าย โดยเฉพาะบางเดือนที่มีวันหยุดหลายวันได้ค่าแรงงานน้อย และแรงงานบางคนต้องส่งเงินกลับบ้านเกิด รายได้ส่วนใหญ่เฉลี่ย 300-350 บาท/วัน ซึ่งค่าแรงที่ได้เท่ากันกับแรงงานไทย แต่หากคนที่เชื่อมเหล็กเป็นหรือมีประสบการณ์มากกว่าจะได้ค่าแรงที่มากกว่าไม่ว่าจะเป็นคนต่างด้าวหรือคนไทย มีค่าทำงานล่วงเวลาเฉลี่ยชั่วโมงละ 50 บาท ส่วนโบนัสบางปีก็ได้บางปีก็ไม่ได้แล้วแต่นายจ้าง

1.2 ด้านรายจ่าย แรงงานข้ามส่วนใหญ่อยู่ที่ 200-250 บาทต่อวัน เป็นค่าอาหารส่วนมากซื้อมาทำเอง ส่วนค่าเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ของใช้ในครัวเรือนนานที่ถึงจะซื้อ การเลี้ยงโชคก็ซื้อบ้าง งวดละ 2-3 ใบ ส่วนห่วยใต้ดินก็ซื้องวดละ 200-300 บาท เพราะหวังจะโชคดีเหมือนคนอื่นบ้าง บางครอบครัวต้องเลี้ยงลูกและหลาน ต้องไปโรงเรียนให้ค่าใช้จ่ายวันละ 30-50 บาทต่อคน บางคนไม่ได้ส่งเงินกลับบ้าน เนื่องจากครอบครัวอพยพมาอยู่ที่ประเทศไทย

1.3 ด้านภาระหนี้สิน แรงงานส่วนหนึ่งมีภาระหนี้สินจากการผ่อนรถมอเตอร์ไซด์และรถยนต์ ที่

เป็นปัญหาเวลาเดินทางจะต้องอาศัยเพื่อไปรับ-ส่ง ที่ทำงานทุกครั้ง จึงเลยตัดสินใจผ่อนรถเพื่อจะได้สะดวกในการเดินทางหรือไปเที่ยวด้วย และหนี้จากการยืมมาจากนายจ้างก่อนโดยไม่มีดอกเบี่ย แล้วผ่อนชำระเป็นรายเดือน เพื่อการรักษาสุขภาพร่างกายและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็น

1.4 ด้านความมั่นคงทางการเงินและการออม แรงงานข้ามส่วนใหญ่จะเก็บออมโดยการฝากธนาคาร แต่สำหรับผู้ที่รายได้น้อยและมีภาระหนี้สินส่วนมากจะไม่มีเก็บออม แรงงานส่วนหนึ่งมีการออมด้วยการซื้อทอง โดยการไปจ่ายเงินให้ร้านทองทุก ๆ เดือน แล้วแต่ว่าเดือนนั้นจะมีเงินเท่าไรก็ไปฝากที่ร้านทองไว้ สิ้นปีได้เงินออมเท่าไรก็ได้ทองคำมูลค่าเท่ากับเงินที่เราออมไว้ การจ่ายค่าจ้างนายจ้างจ่ายด้วยเงินสดเป็นค่าจ้างรายวัน เห็นว่ามีความสะดวกสำหรับการใช้ชีวิตของแรงงาน ซึ่งต้องมีภาระและค่าใช้จ่ายในครอบครัวทุกวัน

2. ปัญหาด้านสังคมของแรงงานข้ามชาติ สัญชาติเมียนมาในจังหวัดเชียงราย

2.1 ด้านคุณภาพชีวิตและความมั่นคง แรงงานส่วนใหญ่จะอยู่แคมป์คนงาน หรือบ้านพักที่นายจ้างจัดหาให้ โดยไม่เสียค่าเช่า แต่จะต้องจ่ายค่าน้ำ

ค่าไฟ เดือนละประมาณ 300-400 บาท บางส่วน บ้านพักที่อยู่อาศัยไม่ค่อยสะดวกเพราะอยู่บนเขา ถนนหนทางก็ไม่ค่อยดี มีแต่ดินแดง ถ้าหน้าฝนถนนค่อนข้างลื่น บางครั้งก็เกิดอุบัติเหตุมอเตอร์ไซด์ลื่นล้ม เรื่องอาหารไม่ขาดแคลนเนื่องจากกินอาหารแบบง่าย ๆ มีอะไรก็กินแบบนั้น กิจกรรมยามว่างส่วนใหญ่จะนอนพักผ่อน ทำความสะอาดบ้าน และออกไปเที่ยวเล่นบ้าง บางครั้งก็ไปหารายได้เสริมโดยการไปรับจ้างยกของในตลาด และส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาเกี่ยวกับแรงงานต่างชาติด้วยกันหรือแรงงานคนไทยเนื่องจากกลัวถูกตำรวจจับ

2.2 ด้านการสื่อสาร วัฒนธรรม และความเชื่อที่แตกต่างกัน แรงงานส่วนใหญ่การสื่อสารด้วยภาษาไทยอยู่ในระดับที่ดี สามารถสื่อสารพูดคุยได้กับบุคคลทั่วไป รวมทั้งการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ เข้าใจในการสื่อสารความหมาย แต่สำเนียงภาษาไม่ค่อยชัดเจน ด้านการสื่อสารด้วยภาษาพื้นถิ่น (ภาษาเมืองเหนือของประเทศไทย) ไม่มีปัญหาอาจเนื่องด้วยสำนวนภาษาใกล้เคียงกับภาษาชาติพันธุ์ไทยใหญ่ ซึ่งแรงงานเป็นชาติพันธุ์ไทยใหญ่ที่มาจากประเทศเมียนมาแล้วด้วย จึงทำให้การปรับตัวด้านภาษาเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว เรื่องศาสนาประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ ส่วนตัวแรงงานก็นับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นวิถีคิดและมุมมองค่อนข้างมีความใกล้เคียงกันอาจจะมีความแตกต่างในเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีที่มีระเบียบวิธีปฏิบัติที่ไม่เหมือนกัน แต่ก็อยู่ร่วมกันได้ โดยไม่มีปัญหาการรับข้อมูลโดยการฟัง หรือดูในทีวีส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหา เนื่องจากสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ แต่ถ้าเป็นการอ่านจะมีปัญหาบ้างเนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่อ่านภาษาไทยไม่ได้ส่วนใหญ่ข่าวสารที่ได้รับจะเป็นปากต่อปากจากเพื่อนแรงงานด้วยกันมากกว่า ถ้าหากมีปัญหาเกี่ยวกับการทำงานก็จะไปติดต่อที่ศูนย์ช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติจังหวัดเชียงรายเป็นส่วนใหญ่ เพราะที่นั่นจะมีล่ามแปลภาษาให้หากแรงงานไม่เข้าใจ โดยเฉพาะข่าวสารเกี่ยวกับการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด

19 และการต่อสัญญาการทำงานของแรงงานต่างด้าวผ่านทางนายจ้าง และเพื่อนแรงงานด้วยกัน

2.3 ด้านสาธารณสุข แรงงานส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหาสุขภาพ ส่วนมากจะเป็นไข้ หรือไข้หวัดธรรมดา ถ้าเป็นไม่มากก็จะซื้อยามารับประทานเอง หรือไม่ก็ไปหาหมอตามคลินิก ถ้าเป็นไม่มากก็จะไม่หยุดงาน เนื่องจากถ้าลาหรือหยุดงานจะไม่ได้ค่าแรง ที่ผ่านมาในพื้นที่ที่อาศัยอยู่หรือที่ทำงาน ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด โรคเอดส์ โรคติดต่อต่าง ๆ แต่มีการระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้ต้องถูกกักตัว และขาดรายได้ในช่วงนั้นไป ด้านสิ่งแวดล้อมในที่ทำงาน เช่น อากาศเป็นพิษ น้ำเน่าเสีย เสียงเป็นพิษ ขยะมูลฝอย ส่งผลต่อสุขภาพ หรือ การเจ็บป่วย ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา จะมีบ้างเวลาทำงานบางทีจะมีฝุ่นในระหว่างทำงาน ทำให้ระคายเคืองตาบ้าง

2.4 ด้านการศึกษา แรงงานส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือเพิ่มเติมที่ไหน แต่เรียนภาษาไทยเอง ซึ่งไม่ยากเท่าไร เพราะเป็นคนไทใหญ่ที่ใช้ภาษาใกล้เคียงกับคนไทยอยู่แล้ว และบางคนเคยฝึกอบรมทักษะอาชีพการขับรถในระหว่างทำงาน จากเดิมเป็นแค่งานงานหลังจากฝึกอาชีพได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นมาเป็นคนขับรถของ ซึ่งรายได้ก็ดีขึ้นตามไปด้วย และการศึกษาส่วนใหญ่ที่เข้ามาเป็นแรงงานแบบครอบครัวจะให้ลูกเรียนหนังสือที่ประเทศไทย อยู่ใกล้กับสถานที่ทำงาน หรือที่พัก ซึ่งมีความคาดหวังอยากจะส่งให้ลูกหลาน เรียนจนจบชั้นปริญญาตรี สำหรับบางครอบครัวที่ลูกอยู่พม่าจะต้องหยุดเรียนชั่วคราวเนื่องจากสถานการณ์ทางการเมือง ทำให้ไม่สามารถไปเรียนได้

2.5 ด้านกฎหมายและมาตรการทางสังคม แรงงานส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเรื่องกฎหมายของประเทศไทยมากพอ ทั้งยังไม่เคยมีปัญหาถึงขั้นต้องขึ้นโรงขึ้นศาล จึงไม่ทราบว่ามีมาตรการอย่างไรเป็นธรรมหรือไม่ และไม่เข้าใจเรื่องสิทธิประโยชน์และการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว เมื่อถูกเลิกจ้างแล้วไปติดต่อเจ้าหน้าที่ จึงได้รู้ว่าตนเองมีสิทธิต้องได้รับเงินค่าจ้างขั้นต่ำ 315

บาท และนายจ้างไม่มีสิทธิเก็บบัตรประจำตัวของ
คนงานเอาไว้ด้วย และไม่คอยมีปัญหาอะไรรุนแรง เคย
เจอการทะเลาะกันในวงเหล้าบ้าง แต่ก็แก้ไขปัญหาได้

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการแก้ไข ปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทย

จากผลการศึกษาการเสนอแนวทางการ
แก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศ
ไทยเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจกลุ่มประเทศใน
อนุภาคลุ่มน้ำโขง พบว่า ควรมีแนวทางในการแก้ปัญหา
ดังนี้

1. ควรมีการปรับค่าแรงเพิ่มขึ้นให้ครอบคลุม
ทุกพื้นที่ เนื่องจากบางพื้นที่ยังได้รับค่าจ้างต่ำกว่าที่
กฎหมายกำหนดอยู่มาก เนื่องจากรายรับไม่สัมพันธ์กับ
รายจ่าย ทั้งค่าอาหาร และค่าสินค้าอุปโภคบริโภคมี
ราคาที่สูงขึ้น

2. นายจ้างและสถานประกอบการควร
จัดหาที่พักให้แรงงานข้ามชาติฟรี เพื่อช่วยแรงงานลด
ค่าใช้จ่ายในเรื่องของค่าเช่าบ้านลง รวมทั้งอาหาร
กลางวันฟรี

3. นายจ้างและสถานประกอบการควร
จัดแยกที่พักระหว่างแรงงานชายกับแรงงานหญิงสำหรับ
คนที่ไม่ได้สมรสให้ชัดเจน เพื่อความปลอดภัยของ
แรงงาน

4. นายจ้างควรจ่ายค่าจ้างตามกฎหมาย
แจ้งล่วงหน้าถ้าเลิกจ้าง ดูแลความปลอดภัยให้ลูกจ้าง
และไม่ยึดบัตรคนงานเอาไว้

5. ควรขยายอายุเกี่ยวกับใบอนุญาตทำงาน
บัตรชมพู กับกลุ่มแรงงานผู้เข้ามาใหม่ ด้วยการต่อ
ใบอนุญาตทำงานแต่ละครั้งซึ่งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง
จาก 2 ปีครั้ง ควรขยายให้มากขึ้น เช่น 5-7 ปี ครั้ง
เพราะ การเก็บออมเงินเพื่อเตรียมต่อใบอนุญาต
ทำงานนั้น ไม่สอดคล้องกับรายได้/เงินเดือนที่ได้รับ

6. นายจ้างควรดูแลลูกจ้างในเรื่องปัญหาฝุ่น
ที่เกิดจากการทำงาน เช่น หาอุปกรณ์ในการป้องกันฝุ่น
ให้กับแรงงาน เนื่องจากในที่ทำงานบางสถานที่ที่มีเศษ
ฝุ่นค่อนข้างมาก ทำให้เส็บตา และกังวลเรื่องเกี่ยวกับ
ทางเดินหายใจในอนาคต และในที่ทำงานควรจัดหา
น้ำสะอาดสำหรับใช้อุปโภคและบริโภคให้เพียงพอ

7. การพัฒนาทักษะฝีมือและให้ความรู้แก่
แรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทยให้มี
คุณภาพเพื่อไม่ต้องเป็นภาระแก่ผู้ประกอบการที่ต้องฝึก
ทักษะแรงงานเหล่านี้ก่อนรับเข้าทำงาน

8. สำรวจความต้องการแรงงานต่างด้าวใน
เรื่องความชำนาญในวิชาชีพเฉพาะทาง โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งแรงงานในสาขาที่ไทยยังขาดแคลน เพื่อเป็น
ข้อมูลในการกำหนดมาตรการด้านแรงงานใน
อุตสาหกรรมต่าง ๆ

9. ส่งเสริมให้แรงงานข้ามชาติมีความรู้และ
ความเข้าใจกฎหมายไทย เพื่อให้เข้าใจสิทธิหน้าที่ และ
ผลประโยชน์

10. การพัฒนาศูนย์รับแจ้งการทำงานของ
คนต่างด้าวให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อให้บริการแรงงาน
ข้ามชาติและนายจ้างอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

11. รัฐควรสนับสนุนให้เขตชายแดนเป็นเขต
อุตสาหกรรมแรงงานราคาถูก และอนุญาตให้
อุตสาหกรรมเหล่านั้นใช้แรงงานต่างด้าวได้เต็มที่

12. การเสริมสร้างจิตสำนึก ทักษะคิด
ส่งเสริมให้แรงงานต่างด้าวร่วมมือกับชุมชนไทยในการ
จัดระเบียบและดูแลชุมชนร่วมกัน

13. ควรมีการปรับปรุงระเบียบการจด
ทะเบียนแรงงานต่างด้าว และการเข้าเมืองของแรงงาน
ต่างด้าวโดยให้ดำเนินการจดทะเบียนให้แล้วเสร็จ
ภายใน 1 สัปดาห์ และมีการบันทึกประวัติพร้อมคำ
รับรองของนายจ้าง

14. ควรมีการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว
ในลักษณะของอัตลักษณ์ เช่น ลายนิ้วมือ DNA เพื่อ

ความสะดวกถูกต้องในการตรวจสอบในเรื่องการเข้าเมือง และอาชญากรรม

15. ควรปรับปรุงรูปแบบองค์กรในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของกรมการจัดหางานให้มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

16. ผู้นำท้องถิ่นจะต้องติดตาม และยืนยันบุคคลที่เข้ามาพักอาศัย หรือประกอบอาชีพในพื้นที่ของตนเองและหากพบข้อพิรุณควรแจ้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงเพื่อดำเนินการต่อ

17. ควรมีการจัดทำศูนย์ข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลให้กับทุกหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ

สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาด้านเศรษฐกิจของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาในเขตชายแดนประเทศไทย จังหวัดเชียงราย พบว่า ด้านรายได้ แรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมา ส่วนใหญ่มีรายได้บางเดือนไม่เพียงพอกับรายจ่าย ด้านรายจ่าย ส่วนใหญ่อยู่ที่ 200-250 บาทต่อวัน ค่าอาหารส่วนมากซื้อมาทำเอง ส่วนค่าเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ของใช้ในครัวเรือนนานที่ถึงจะซื้อ ด้านภาระหนี้สิน ส่วนหนึ่งมีภาระหนี้สินจากการผ่อนรถมอเตอร์ไซด์และรถยนต์ และหนี้จากการยืมมาจากนายจ้างก่อนโดยไม่มีดอกเบี่ย แล้วผ่อนชำระเป็นรายเดือน เพื่อการรักษาสุขภาพร่างกายและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็น และด้านความมั่นคงทางการเงินและการออม ส่วนใหญ่จะเก็บออมโดยการฝากธนาคาร แต่สำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยและมีภาระหนี้สินส่วนมากจะไม่มีเก็บออมการจ่ายค่าจ้างนายจ้างจ่ายด้วย เงินสดเป็นค่าจ้างรายวัน เห็นว่ามีความสะดวกสำหรับการใช้ชีวิตของแรงงาน ซึ่งต้องมีภาระและค่าใช้จ่ายในครอบครัวทุกวัน

2. ปัญหาด้านสังคมของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาในเขตชายแดนประเทศไทย จังหวัดเชียงราย พบว่า ด้านคุณภาพชีวิตและความมั่นคง ส่วน

ใหญ่จะอยู่แคมป์คนงาน หรือบ้านพักที่นายจ้างจัดหาให้โดยไม่เสียค่าเช่า แต่จะต้องจ่ายค่าน้ำค่าไฟ เดือนละประมาณ 30-400 บาท บางส่วนบ้านพักที่อยู่ไม่ค่อยสะดวกเพราะบ้านพักอยู่บนเขา ถนนหนทางก็ไม่ค่อยดี เรื่องอาหารไม่ขาดแคลนเนื่องจากกินอาหารแบบง่าย ๆ มีอะไรก็กินแบบนั้น ส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาเกี่ยวกับแรงงานต่างชาติด้วยกันหรือแรงงานคนไทยด้านการสื่อสาร วัฒนธรรม และความเชื่อที่แตกต่าง ส่วนใหญ่การสื่อสารด้วยภาษาไทยอยู่ในระดับที่ดี สามารถสื่อสารพูดคุยได้กับบุคคลทั่วไป รวมทั้งการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้านการสื่อสารด้วยภาษาพื้นถิ่น (ภาษาเมืองเหนือของประเทศไทย) ไม่มีปัญหาอาจเนื่องด้วยสำนวนภาษาใกล้เคียงกับภาษาชาติพันธุ์ไทยใหญ่ ซึ่งแรงงานเป็นชาติพันธุ์ไทยใหญ่ที่มาจากประเทศเมียนมาแล้วด้วย จึงทำให้การปรับตัวด้านภาษาเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ด้านสาธารณสุข ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหาสุขภาพ ส่วนมากจะเป็นไข้ หรือใช้หวัดธรรมดา ถ้าเป็นไม่มากก็จะซื้อยามารับประทานเอง หรือไม่ก็ไปหาหมอตตามคลินิก ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด โรคเอดส์ โรคติดต่อต่าง ๆ แต่มีการระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้ต้องถูกกักตัวและขาดรายได้ในช่วงนั้นไป ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือเพิ่มเติมที่ไหน แต่เรียนภาษาไทยเองซึ่งไม่ยากเท่าไร เพราะเป็นคนไทใหญ่ที่ใช้ภาษาใกล้เคียงกับคนไทยอยู่แล้ว และการศึกษาส่วนใหญ่ที่เข้ามาเป็นแรงงานแบบครอบครัวจะให้ลูกเรียนหนังสือที่ประเทศไทย อยู่ใกล้กับสถานที่ทำงาน หรือที่พัก ซึ่งมีความคาดหวังอยากจะส่งให้ลูก หลาน เรียนจนจบชั้นปริญญาตรี ด้านกฎหมายและมาตรการทางสังคม แรงงานส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในเรื่องกฎหมายของประเทศไทยมากพอ ทั้งยังไม่เคยมีปัญหาถึงขั้นต้องขึ้นโรงขึ้นศาล จึงไม่ทราบว่ามีมาตรการอย่างเป็นธรรมหรือไม่ และไม่เข้าใจเรื่องสิทธิประโยชน์และการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว

3. จากผลการศึกษาการเสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทย

พบว่า ควรมีแนวทางในการแก้ปัญหา ดังนี้ 1) พัฒนาทักษะฝีมือและให้ความรู้แก่แรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทยให้มีคุณภาพ 2) สำรวจความต้องการแรงงานต่างด้าวในเรื่องความชำนาญในวิชาชีพเฉพาะทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานในสาขาที่ไทยยังขาดแคลน เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดมาตรการด้านแรงงานในอุตสาหกรรมต่าง ๆ 3) ส่งเสริมให้แรงงานข้ามชาติมีความรู้และความเข้าใจกฎหมายไทย เพื่อให้เข้าใจสิทธิหน้าที่ และผลประโยชน์ 4) พัฒนาศูนย์รับแจ้งการทำงานของคนต่างด้าวให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อให้บริการแรงงานข้ามชาติและนายจ้างอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 5) ควรมีการปรับปรุงระเบียบการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว และการเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวโดยให้ดำเนินการจดทะเบียนให้แล้วเสร็จภายใน 1 สัปดาห์ และมีการบันทึกประวัติพร้อมคำรับรองของนายจ้าง 6) ควรปรับปรุงรูปแบบองค์กรในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของกรมการจัดหางานให้มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน 7) สกัดกั้นไม่ให้แรงงานต่างด้าวเข้าในราชอาณาจักร โดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด 8) ควรมีการเพิ่มมาตรการเฝ้าตรวจ โดยการเพิ่มจุดตรวจ ด่านตรวจ ให้ครอบคลุมพื้นที่หรือเส้นทางของผู้ลักลอบหลบหนีเข้าเมือง 9) ควรมีการจัดทำศูนย์ข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลให้กับทุกหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ และ 10) ควรมีการประชาสัมพันธ์แจ้งให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของปัญหาการลักลอบหลบหนีเข้าเมืองว่า อาจเป็นเหตุให้มีอาชญากรรมข้ามชาติแฝงตัวในประเทศไทยได้

อภิปรายผล

1. ปัญหาด้านเศรษฐกิจของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาในเขตชายแดนประเทศไทย จังหวัดเชียงราย พบว่า ด้านรายได้ แรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมา ส่วนใหญ่มีรายได้บางเดือนไม่เพียงพอ

กับรายจ่าย และด้านความมั่นคงทางการเงินและการออม ส่วนใหญ่จะเก็บออมโดยการฝากธนาคาร แต่สำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยและมีภาระหนี้สินส่วนมากจะไม่มีเก็บออม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า แรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาส่วนใหญ่เข้ามาอย่างผิดกฎหมาย เป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือ และขาดทักษะ สอดคล้องกับ สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) (2558) ที่กล่าวว่า ประเทศเมียนมา ถือเป็นประเทศต้นทางของแรงงานไร้ฝีมือข้ามชาติในอาเซียน ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่า การดำเนินการของรัฐบาลเมียนมา ด้านการป้องกันและปราบปรามการลักลอบเดินทางออกนอกประเทศโดยผิดกฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพ และแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ขาดทักษะความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎหมาย และวัฒนธรรมของประเทศที่เดินทางไปปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับ สมเดช มุงเมือง (2559) ได้วิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ความยากจนเป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญและอัตราค่าจ้างสูงเป็นปัจจัยดึงดูดสำคัญที่มีอิทธิพลต่อแรงงานต่างด้าวในการเข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงราย ปัจจัยด้านแรงงานที่สำคัญที่สุดคือ การขาดแคลนแรงงานมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร สถานประกอบการในการจ้างแรงงานต่างด้าว

2. ปัญหาด้านสังคมของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาในเขตชายแดนประเทศไทย จังหวัดเชียงราย พบว่า ด้านคุณภาพชีวิตและความมั่นคง ส่วนใหญ่จะอยู่แค่มัคคนงาน หรือบ้านพักที่นายจ้างจัดหาให้โดยไม่เสียค่าเช่า เรื่องอาหารไม่ขาดแคลนเนื่องจากกินอาหารแบบง่าย ๆ การสื่อสารด้วยภาษาไทยอยู่ในระดับที่ดี ด้านสาธารณสุข ไม่ค่อยมีปัญหาสุขภาพส่วนมากจะเป็นไข้ หรือไข้หวัดธรรมดา ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือเพิ่มเติม ด้านกฎหมายและมาตรการทางสังคม แรงงานส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในเรื่อง

กฎหมายของประเทศไทยมากพอ สอดคล้องกับ วิมลรักษ์ ศานติธรรม (2559) กล่าวว่า ปัญหาด้านสังคมจากการที่กลุ่มแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในไทยมากขึ้น อาทิ ปัญหาด้านอาชญากรรม ยาเสพติด และสิ่งแวดล้อม มีขยะมาก ชุมชนสกปรกขึ้น ปัญหาด้านสาธารณสุข พบว่า แรงงานต่างด้าวบางส่วนได้เป็นพาหะนำโรคใหม่ ๆ เข้ามาในประเทศไทย ถึงแม้ว่าแรงงานต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย จะได้รับการตรวจสอบสุขภาพและค้นหาโรคจากหน่วยงานสาธารณสุขของจังหวัดและได้รับบัตรประกันสุขภาพแล้ว และสอดคล้องกับ ไพรินทร์ มากเจริญ (2561) ได้วิจัยเรื่อง สถานการณ์แรงงานข้ามชาติ: แรงงานพม่าปัญหาการอยู่ร่วมกันในชุมชนในจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาหลักที่สำคัญ คือ แรงงานพม่าที่เข้ามาทำงานจำนวนมากเป็นแรงงานผิดกฎหมาย มีแรงงานข้ามชาติจำนวนหนึ่งทำงานในสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการทางเพศ

3. จากผลการศึกษาการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทย พบว่า ควรมีแนวทางในการแก้ปัญหา ดังนี้ 1) ควรปรับเพิ่มค่าแรงและนายจ้างจ่ายค่าจ้างตามกฎหมายกำหนด 2) ควรมีการลดภาระค่าใช้จ่ายแก่แรงงาน เช่น การจัดหาที่พักฟรี อาหารกลางวันฟรี 3) ควรดูแลและจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานที่ทำงาน 4) การพัฒนาความรู้และทักษะฝีมือแรงงาน และ 5) การส่งเสริมทักษะด้านภาษาและความรู้ทางด้านกฎหมายแรงงาน สอดคล้องกับ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (2560) กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ชาติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) มีนโยบายเร่งด่วน (Agenda Based) ได้แก่ เร่งรัดให้มีการกำหนดอัตราค่าจ้างตามกฎหมายกำหนด ขับเคลื่อนนโยบาย Safety Thailand ด้วยการตรวจและบังคับใช้กฎหมายความปลอดภัยในการทำงานอย่างจริงจัง และผลักดันให้แรงงานนอกระบบเข้าถึงระบบหลักประกันทางสังคมเพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์อย่างทั่วถึง และมี

คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับ อภิชาติ ทรัพย์ประเสริฐ (2560) กล่าวถึง แนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและผู้หลบหนีเข้าเมือง ได้แก่ 1) ควรมีการปรับปรุงระเบียบการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว 2) ควรมีการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวในลักษณะของอัตลักษณ์ เช่น ลายนิ้วมือ DNA เพื่อความสะดวกถูกต้องในการตรวจสอบในเรื่องการเข้าเมือง และอาชญากรรม และ 3) ควรปรับปรุงรูปแบบองค์กรในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของกรมการจัดหางานให้มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และยังคงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วชิรวัชร งามละม่อม (2560) ได้วิจัยเรื่อง ความท้าทายของประเทศไทยในประชาคมอาเซียนกับการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว พบว่า แนวนโยบายการจัด การปัญหาแรงงานต่างด้าว คือ 1) การขึ้นทะเบียนเพื่อผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวที่ไม่ถูกกฎหมายอยู่ในประเทศไทยได้ชั่วคราว 2) การปรับสถานะแรงงานต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียนให้เป็นผู้เข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมาย และ 3) การนำเข้าแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมายจากประเทศต้นทางทั้งระบบ

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ด้านวิชาการ

1. ข้อค้นพบทางวิชาการจะช่วยแก้ไขปัญหาคคุณภาพของแรงงานและการขาดแคลนแรงงานของประเทศไทยที่ต้องคำนึงถึงสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของแรงงานข้ามชาติที่ทำงานและอาศัยอยู่ในประเทศทั้งที่เป็นแรงงานถูกกฎหมายและและผิดกฎหมายโดยหลักของสิทธิมนุษยชนที่จะเพิ่มศักยภาพการผลิตขั้นพื้นฐานและจำนวนแรงงานที่เหมาะสมในภาคเศรษฐกิจ

2. สภาพปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม อาทิ รายได้ ภาระค่าใช้จ่ายและหนี้สิน คุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการทำงาน การสื่อสารและวัฒนธรรม การสาธารณสุข การศึกษา การบังคับใช้กฎหมายและมาตรการทางสังคม ควรได้รับการส่งเสริมปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นที่เอื้อต่อการใช้ชีวิต การทำงานที่

ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของแรงงานข้ามชาติที่เป็นกำลังหลักสำคัญของทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

ด้านนโยบาย

1. การปรับปรุงนโยบายและกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติหรือคนต่างด้าวให้ทันต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากตัวแรงงานต่างด้าวสัญชาติต่าง ๆ ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยทั้งที่เป็นแรงงานถูกกฎหมายและและผิดกฎหมาย ผู้ประกอบการนายจ้างแรงงานต่างด้าว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารจัดการคนต่างด้าวภายในประเทศให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การก้าวข้ามพรมแดนจากวิธีคิดแบบเดิม ๆ ให้ตรงประเด็นปัญหามากขึ้น

2. การแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวภายในประเทศที่มีประสิทธิภาพจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงชายแดนระหว่างประเทศ รวมทั้งการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเหมาะสมกับความร่วมมือทางพัฒนาเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

ด้านหน่วยงาน

1. กระทรวงแรงงาน สำนักงานแรงงานจังหวัด สำนักงานจัดหางานจังหวัด สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด และสำนักงานประกันสังคมจังหวัด สามารถใช้พื้นฐานข้อมูลสารสนเทศประกอบการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย การกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการที่เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ ตรงกับสภาพปัญหา อุปสรรค และความต้องการของกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่ทำงานและอาศัยอยู่ในประเทศไทย

2. หน่วยงานและฝ่ายปฏิบัติการเชิงพื้นที่สามารถปรับกลวิธีการทำงานให้เกิดความเหมาะสมคล่องตัว ตอบสนองภารกิจที่เอื้อต่อการบริหารจัดการคนต่างด้าวที่ทำงานในพื้นที่รับผิดชอบ อันเป็นการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต และศักยภาพการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่เป็นแรงงานพื้นฐานสำคัญของเศรษฐกิจไทย ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกันของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาปัจจัยสาเหตุและปัจจัยสนับสนุนการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และคุณภาพในการทำงานของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย

2. การกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

3. การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements)

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในเขตชายแดนประเทศไทย เพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้วิจัยขอขอบคุณที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.โกมินทร์ วัจอ่อน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลหล่า ตรีเอกานุกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพัชร์ เมฆระ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้และแนวทางในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ และได้ประสบการณ์อย่างกว้างขวางในการทำวิจัย จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง (References)

- ไพรินทร์ มากเจริญ. (2561). สถานการณ์แรงงานข้ามชาติ: แรงงานพม่า ปัญหาการอยู่ร่วมกันในชุมชนในจังหวัดนครปฐม. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*. 6(1) : 63-64.
- ภาคีสรี แอนินท. (2561). แรงงานต่างด้าว : การบริหารและการจัดการในประเทศไทย. *วารสารศิลปะการจัดการ*. 2(2): 117-118.
- วชิรวิชัย งามละม่อม. (2560). ความท้าทายของประเทศไทยในประชาคมอาเซียนกับการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*. 10(1) : 408-409.
- วิริยา กุลกลการ. (2560). ผลกระทบของแรงงานต่างด้าวต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานไทย และโครงสร้างการผลิตและการจ้างงานในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*. 10(3): 30-34.
- วิมลรักษ์ ศานติธรรม. (2559). *ปัญหาผลกระทบกรณีแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย*. เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา Research and Development Newsletter. 15(163).
- วีรชัย ศาสตราศรัย. (2559). *แรงงานอพยพพม่า : ศักยภาพนี้ อำเภอมแม่สาย จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย (รัฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิพิมพ์ ศรีปลั่งก. (2557). ที่มาของแรงงานพม่าในประเทศไทย. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 20(33): 32-33.
- สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน). (2558). *โครงการวิจัยการพัฒนานโยบายการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติภายใต้ประชาคมอาเซียนเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการการค้าและการพัฒนา.
- สมเดช มุงเมือง. (2559). *การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากฎภูมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงราย. (2559). *ปัญหาแรงงานข้ามชาติในจังหวัดเชียงราย*. เชียงราย: กระทรวงแรงงาน. [ออนไลน์]. (วันที่สืบค้น 3 มกราคม 2564). สืบค้นจาก: <https://www.doe.go.th/prd/chiangrai>.
- อภิชาติ ทรัพย์ประเสริฐ. (2560). *ปัญหาหลบหนีเข้าเมือง กับภัยคุกคามความมั่นคง (ศึกษาเฉพาะกรณี จ.จันทบุรี และ จ.ตราด)*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยการทัพบก.